

небажаного витоку інформації, оперативної зміни варіантів завдань, перевірки їх за допомогою комп'ютера. Адже доводиться перевіряти на кожній парі тестові завдання, поточні контрольні роботи, потім рахувати суму балів, набрану протягом семестру. Якщо у підсумку є менше, ніж 60 балів, то винним залишається не студент, а викладач. Отже, спеціально розроблені комп'ютерні програми – це практично єдиний вихід щодо покращення якісних знань студентів і полегшення методичної роботи викладачів. Це значно зменшить час, який викладацький персонал витрачає на перевірку тестових завдань;

- важливо проводити каральні заходи для студентів за їх академічну неуспішність та пропуски, тобто відраховувати або залишати на повторний курс навчання. Це підвищить навчальну дисципліну, стане мотивацією до отримання вищих якісних знань і покращення навчання.

Отже, як виявилось, Болонський процес ще буде розроблятися протягом тривалого часу, і нам залишається тільки чекати того моменту, коли все дійсно зміниться на краще.

Література:

1. Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / І. В. Мороз; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. – Житомир, 2004. – 19 с. – укр.
2. Власко М. П., Устименко О. В. Про переваги модульно-рейтингової технології навчання. Професійна освіта. – 2000. – С. 98-106.
3. Заходи щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки / Додаток до Наказу МОН України № 49 від 23.01.2004 р.
4. Морозова Т. Освітні стандарти в контексті болонських реформ і можливостей інформатизації // Вища школа. – № 5. – 2005. – С. 26-35.
5. Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки / Додаток до Наказу МОН України № 49 від 23.01.2004 р.

В статтє проанализировано проблему перехода от традиционной системы обучения к кредитно-модульной, как обязательное условие участия Украины в Болонском процессе. Определены основные преимущества кредитно-модульной системы организации учебного процесса сравнительно с традиционной. Так же определены основные проблемы, связаны с внедрением кредитно-модульной системы в учебный процесс.

The issue of Traditional Educational System transformation into the Credit-Module System is examined as a perspective and obligatory participating condition regarding Ukraine's membership in Bologna Process. Main advantages of into the Credit-Module System over the traditional system and main problems of its implementation are determined.

УДК 37.013.77

Ярошук Л. Г.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті розглянуто деякі теоретичні аспекти нової інтегративної науки – акмеології, що досліджує досягнення людиною вершин професіоналізму у діяльності. Розкривається сутність понять «акмеологія», «педагогічна акмеологія», «акмеологічні технології».

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни Української держави, її духовне відродження потребують активізації процесу розвитку особистості. Пріоритетне місце у цьому займає система освіти, яка, як зазначається у Національній доктрині розвитку освіти, є основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави,

запорукою майбутнього України. «Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і народжує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства» [4, с. 3].

У свою чергу це вимагає необхідності здійснення підготовки, перепідготовки спеціалістів усіх галузей господарства на інтегрованих засадах у синтезі наук про людину. Серед нових наукових напрямів, які дають змогу ефективно вирішувати цю назрілу проблему, слід виділити акмеологію, що народилася і розвивається у процесі багаторічного пошуку взаємозв'язку психології і педагогіки як стрижня в системі наук про людину адже акмеологія – інтегративна наука, що досліджує закономірності творчості, досягнення людиною вершин професіоналізму у діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначальний внесок у становлення акмеології як самостійного наукового напрямку зробили російські дослідники. Теоретичні засади цієї наукової дисципліни обґрунтували Б. Ананьєв, О. Бодальов, А. Деркач, Н. Кузьміна, С. Рубінштейн. У дослідженнях О. Анісімова, В. Зазикіна, А. Деркача, Г. Михайлова, Г. Семенова встановлено, що акмеологія вирішує кілька груп завдань: наукове висвітлення феноменології акме, розробка теоретико-методологічних засад акмеології; вивчення загальних і часткових закономірностей досягнення акме; виявлення умов і чинників, що сприяють або перешкоджають руху до акме й досягненню вершин у розвитку; розробка власне акмеологічних методів дослідження й розвитку особистості; розробка акмеологічних моделей професіоналізму й професіонала для різних класів професійної діяльності; створення власне акмеологічних технологій прогресивного розвитку особистості й професіоналізму; проведення конкретних прикладних акмеологічних досліджень. Наукові роботи акмеологічного напрямку виконували українські (Л. Орбан-Лембрик, С. Пальчевський) вчені, які орієнтувались переважно на акмеологічні ідеї своїх російських колег.

Монографічні роботи з різних проблем акмеології опублікували О. Анісімов, Є. Богданов, О. Бодальов, В. Вакуленко, Н. Вишнякова, А. Гусев, А. Деркач, В. Зазикін, А. Кириченко, Н. Кує, Н. Конюхов, Н. Корнієнко, Н. Кузьміна, М. Кухарев, Л. Лаптев, А. Маркова, В. Михайловський, А. Огнев, С. Пальчевський, В. Петрусинський, А. Реан, І. Семенов, В. Решетько, М. Сікач, А. Ситніков, С. Степанов, Ю. Синягін і багато інших [3, с. 3].

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до плану НДР Бердянського державного університету.

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати теоретичні аспекти педагогічної акмеології.

Виклад основного матеріалу. У контексті дослідження зауважимо, що акмеологія виникла задовго до того, як більшість педагогів, психологів, учених і практиків усвідомили об'єктивність процесів, що відбувалися.

Вперше термін "акмеологія" був введений до наукового обігу Миколою Олександровичем Рибниковим ще в 1928 р. для позначення науки про розвиток дорослих (зрілих) людей. У тому ж значенні поняття «акмеологія» використовували Б.Г. Ананьєв і А.В. Петровський. Зокрема, Б.Г. Ананьєв акцентував увагу на вивчення віку та фаз життя людини як індивіда та особистості. Акме ним визначалась як період активного розвитку та оволодіння повним комплексом соціальних та професійних функцій дорослої людини. Слід зауважити, що у віковій психології дорослість традиційно розглядалася як стабільний період. Ще у 1926 р. Е. Клапаред охарактеризував зрілість як стан психічної «скам'янілості», коли припиняється процес розвитку людини. Проте пізніше було показано, що зрілість не завершується з дорослістю, оскільки природа психофізіологічного розвитку зрілості різномірна і суперечлива; на всіх її етапах трапляються як позитивні, так і критичні моменти.

Інший напрямок у розвитку акмеології являють собою роботи Н.В. Кузьміної, яка вивчає вплив здатностей дорослої людини на продуктивність діяльності у досягненні

результатів. «Акмеологія – нова галузь наукових знань у системі наук про людину – досліджує фундаментальні закономірності творчості і самосвідомості в людині» [1, с. 184].

Ця наука сформувалась на перетині природничих та гуманітарних дисциплін. Акмеологія, за О. Бодалєвим, – наука, яка виникла на перетині природничих, суспільних, гуманітарних і технічних дисциплін, вона вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на етапі її дорослості, особливо при досягненні нею найбільш високого рівня в цьому розвитку. Активно цю проблему досліджують В. Онищенко, І. Васильєв.

О. Бодалєв та Л. Рудкевич вважають, що час виходу на рівень акме людини як індивіда, як особистості і як суб'єкта творчої діяльності дуже часто не збігається, тому можна говорити лише про відносний збіг.

Акмеології на сучасному етапі розвитку властиві такі характеристики: фундаментальність, інтеграційний характер і гуманістична спрямованість. Фундаментальність теоретичної акмеології виявляється в тому, що вона підійшла до проблеми визначення акмеологічних законів і закономірностей, її інтеграційний характер визначається широкими міждисциплінарними зв'язками, що акумулюють результати комплексних досліджень у вирішенні центральної проблеми – прогресивного розвитку зрілої особистості, яка прагне досягти вершин у цьому розвитку, гуманістична спрямованість виражається в націленості акмеологічних досліджень на благо конкретної особистості, на гармонізацію її розвитку та стосунків [3, с. 9].

Як наслідок, сучасним конкретним акмеологічним дослідженням властиві три основні орієнтації: природничо-наукова, технологічна й гуманітарна. Природничо-наукова орієнтація виражається в тому, що акмеологія методологічно дотримується дисциплінарних стандартів, які склалися в класичному природознавстві, і широко використовує природничо-наукові знання. Технологічна орієнтація виявляється в безпосередній взаємодії з технічними науками й використанні властивих їм алгоритмічно чітких стандартів практично орієнтованого прикладного знання. Гуманітарна орієнтація акмеології пояснюється її генетичною взаємодією з іншими науками про людину.

З акмеологічного погляду професійна зрілість – масштабна категорія, яка передбачає розвиток морально-етичних якостей, гуманістичної спрямованості особистості, нормативності поведінки і стосунків. Зріла особистість вирізняється високою відповідальністю, турботою про інших людей, соціальною активністю, характеризується гуманістичною спрямованістю, а не лише високими професійними досягненнями й ефективною самореалізацією. Саме тому в акмеологічному розумінні ступінь зрілості, а тим більше вершина зрілості – акме, розглядається як багатомірна характеристика стану дорослої людини (поняття "акме" є одним з головних в акмеології). Вона дозволяє всебічно вивчати закономірності розвитку людини як індивіда (складного живого організму), особистості (ядром якої є ставлення людини до різних сторін дійсності) і суб'єкта діяльності (перш за все, як професіонала), спроможного досягти в професійному розвитку найбільш високого рівня.

Ми поговоримо з В. Вакуленко, яка визначає акмеологічний підхід як базисне узагальнююче поняття акмеології, що акумулює сукупність принципів, методів, прийомів, засобів організації й побудови теоретичної та практичної діяльності, орієнтованих на прогноз якісного результату в підготовці педагога, високий рівень продуктивності й професійної зрілості.

Практичне застосування акмеологічного підходу у вищій педагогічній освіті передбачає опору на ідеї педагогічної акмеології, яку ми розглядаємо як наукову дисципліну про саморозвиток суб'єктів педагогічного процесу – педагогів і тих, хто вчиться – учнів чи студентів – засобами освітньої діяльності. Педагогічна акмеологія визначає об'єктивні, об'єктивно-суб'єктивні й суб'єктивні чинники (основні причини, рушійні сили, головні детермінанти професіоналізму), які забезпечують упровадження акмеологічного підходу у вищу педагогічну освіту; прагнення до самореалізації, високі

особистісні й професійні стандарти, високий рівень професійного сприйняття й мислення, престиж професіоналізму та інші. Значущими акмеологічними умовами є задатки, загальні й спеціальні здібності суб'єкта праці, стан суспільства, умови сімейного виховання й освіти, доступ до культурних цінностей тощо. Вони складають зміст так званого передстартового періоду розвитку професіоналізму.

Розглянемо сутність акмеологічних технологій. Акмеологічні технології завжди індивідуально спрямовані, вони використовуються для особистісно-професійного розвитку конкретної особи. Націленість на акме передбачає інтерактивну взаємодію, призначення якої полягає в зміні, удосконаленні моделей поведінки й діяльності учасників педагогічного процесу. Серед провідних ознак та інструментів інтерактивної взаємодії виділяються: полілог, діалог, миследіяльність, сенсотворчість, міжсуб'єктні стосунки, свобода вибору, ситуація успіху, позитивність й оптимістичність оцінювання, рефлексія. До базових акмеологічних технологій професійної педагогічної підготовки студентів належать: технологія контекстного навчання, технології відкритих систем інтенсивного навчання або інтенсивні освітні технології та інші. Акмеологічні технології є засобом практичного й творчого досягнення поставлених цілей на рівні „мистецтва”, „майстерності”, їх використання створює умови для всебічного прояву й відтворення сутнісних сил педагога як суб'єкта професійної діяльності. Важливою умовою акмеологізації педагогічного процесу є створення особливого „акмеологічного середовища” – середовища комфортного викладання й навчання, що стимулює прагнення до самореалізації, до творчості, до успіху й рефлексії. Акмеологічні технології передбачають використання засобів і методів навчання, які активізують навчальну й науково-дослідну діяльність студентів

Акмеологічні методи і, перш за все, акмеологічна діагностика, експертиза, акмеологічний опис і акмеограма дають хороше уявлення про стартові можливості і потенціал суб'єкта, який націлений на досягнення високого професіоналізму особистості і діяльності. Наступне завдання – це виявлення того, яким чином чи з допомогою яких методів здійснювати прогресивний особистісно-професійний розвиток до рівня високого професіоналізму. Концептуально ці методи і способи називаються акмеологічними технологіями.

У процесі дослідження виявили, що «технологія» – слово грецького походження, яке в оригіналі означає знання про майстерність. Об'єктивний аналіз історико-педагогічного доробку щодо розв'язання досліджуваної проблеми дозволяє нам стверджувати, що окремі аспекти педагогічної технології відображені в працях видатних зарубіжних та вітчизняних науковців (без вживання термінології), зокрема таких як І.Ф. Гербарт, А. Дістерверг, Я.А. Коменський, Й.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський та інших.

Категорія „технологія” швидко посіла значне місце і в акмеології. Акмеологічна технологія – сукупність засобів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості розвиток якостей, які сприяють досягненню високого рівня професіоналізму.

Технологічний аспект здійснює вплив на уточнення базових акмеологічних категорій, зокрема, деякі акмеологи вважають, що професійну майстерність можна розглядати як оволодіння комплексом продуктивних психотехнологій і технологій професійної діяльності. Дуже часто акмеологічні технології ототожнюють із психологічними технологіями, проте вони лише близькі, але зовсім не тотожні. Зокрема, їх принциповою відмінністю є спрямованість дій.

Акмеологічні технології відрізняються в першу чергу гуманістичною спрямованістю, тому, що вони покликані допомогти в здійсненні прогресивного розвитку особистості, тоді як психологічні впливи по своїй суті є маніпулятивними. Гуманістична спрямованість акмеологічних технологій стала основою для гуманітарно-технологічного розвитку особистості.

В акмеології розроблені і успішно використовуються гуманітарні технології самопізнання, самооцінки, саморозвитку. Акмеологічні технології завжди є індивідуально спрямованими, вони використовуються для особистісно-професійного розвитку особистості. Головним методом акмеологічних технологій є акмеологічний вплив. Акмеологічний вплив – це інтегрований і цілеспрямований вплив, який здійснюється на особу чи групу, і має гуманістичний зміст і спрямований на розвиток особистості або групи. Підвищення рівня саморегуляції в результаті акмеологічного впливу необхідно для того, щоб сформувати в людей впевненість в собі, своїх силах, виключити виникнення паніки і песимістичних настроїв, боязні завтрашнього дня, підвищити їх працездатність, стресостійкість, більш повно реалізувати потенціал тобто зробити особистість більш сильною.

Акмеологічні технології завжди індивідуально спрямовані, вони використовуються для особистісно-професійного розвитку конкретної особи. Націленість на акме передбачає інтерактивну взаємодію, призначення якої полягає в зміні, удосконаленні моделей поведінки й діяльності учасників педагогічного процесу. Серед провідних ознак та інструментів інтерактивної взаємодії виділяються: полілог, діалог, мислєдіяльність, сенсотворчість, міжсуб'єктні стосунки, свобода вибору, ситуація успіху, позитивність й оптимістичність оцінювання, рефлексія. До базових акмеологічних технологій професійної педагогічної підготовки студентів належать: технологія контекстного навчання, технології відкритих систем інтенсивного навчання або інтенсивні освітні технології та інші. Акмеологічні технології є засобом практичного й творчого досягнення поставлених цілей на рівні „мистецтва”, „майстерності”, їх використання створює умови для всебічного прояву й відтворення сутнісних сил педагога як суб'єкта професійної діяльності. Важливою умовою акмеологізації педагогічного процесу є створення особливого „акмеологічного середовища” – середовища комфортного викладання й навчання, що стимулює прагнення до самореалізації, до творчості, до успіху й рефлексії. Акмеологічні технології передбачають використання засобів і методів навчання, які активізують навчальну й науково-дослідну діяльність студентів.

Практичне застосування акмеологічного підходу у вищій педагогічній освіті передбачає опору на ідеї педагогічної акмеології.

Педагогічна акмеологія на сьогоднішній день є найбільш розвинутим напрямком прикладної акмеології.

Розвиток саме педагогічної акмеології послужив значним імпульсом для становлення загальної акмеології і її прикладних наук.

Зазначимо, що педагогічна акмеологія виникла порівняно недавно на межі природничих, суспільних та гуманітарних дисциплін і вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на ступені її зрілості і особливо при досягненні нею найбільш високого рівня у цьому розвитку, а також, у більш вузькому розумінні – процес оволодіння людиною професією.

Педагогічна акмеологія – наука про шляхи досягнення професіоналізму в праці педагога. Головним результатом роботи педагога є наявність позитивних якісних змін в: оволодінні вміннями, знаннями та навичками, що відповідають освітнім стандартам, які прийняті в суспільстві; формування якостей особистості, які необхідні для активної життєдіяльності особистості в суспільстві.

Педагогічна акмеологія як науковий напрямок ґрунтується на психолого-педагогічній концепції, яка орієнтована на вивчення людини як об'єкта комплексних досліджень, а саме як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності та індивідуальності (Б.Г. Ананьєв, В.С. Мерлін, Б.А. Климів, Дк. Левінджер та ін.). У світлі цієї концепції людина розглядається як динамічна система, що постійно розвивається, змінюється, отримує нові особистісні й індивідуально психологічні якості, які забезпечують широкі можливості соціальної і професійної адаптації. Системоутворюючим фактором у комплексному дослідженні людини як суб'єкта праці, спілкування та пізнання у генезі та розвитку є вихід

на індивідуальність, яка визначається як синтез властивостей замкненої системи, що саморегулюється або як унікальне явище, що має власний світ, самосвідомість і саморегуляцію поведінки як підґрунтя досягнення професіоналізму.

Професіоналізм – основоположна категорія акмеології, яка повністю відповідає вимогам принципу акмеології – єдності особистості та діяльності. Це два боки одного і того ж явища, категорії, яка відображає властивості, що перебувають у єдності. Однак, на різних етапах розвитку професіоналізму одна із боків професіоналізму (особистість чи діяльність) буде домінувати.

Висновки. Акмеологію ми розглядаємо як самостійну наукову дисципліну, яка має власний об'єкт, предмет і дослідницькі завдання. Учені встановили, що вона вивчає закономірні зв'язки й залежності між рівнями продуктивності й професіоналізму педагогічної діяльності й окремих педагогів, і колективів, аналізує умови й чинники, що сприяють або перешкоджають самореалізації творчих потенціалів на шляху до вершин професіоналізму, займається проектуванням продуктивних моделей професійної діяльності. Сутнісними ознаками, які характеризують розвиток акмеології на сучасному етапі, є: фундаментальність, інтеграційність і гуманістична спрямованість. Акмеологія є не лише теоретичною, а й прикладною дисципліною, оскільки на основі фундаментальних закономірностей розробляє практично орієнтовані технології, що забезпечують діагностику, корекцію, розвиток професійного становлення особистості

Перспективи подальшої роботи. Виконана робота дає можливість побачити перспективи подальшого дослідження аналізу теоретичних та практичних аспектів педагогічної акмеології.

Література:

1. Акмеология 2000: Методические и методологические проблемы / Под ред. Н.В. Кузьминой, А.М. Зимичева. – СПб.: АА, 2000. – 259 с.
2. Вакуленко В. М. Вступ до акмеології педагогічної освіти : [монографія] / Валентина Миколаївна Вакуленко. – Алчевськ : ДГМІ, 2003. – 149 с.
3. Вакуленко В.М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.01 – «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / В.М. Вакуленко. – Луганськ, 2008. – 20 с.
4. Національна доктрина розвитку освіти. Указ президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Дошкільне виховання . – 2002. – № 7.
5. Пальчевський С.С. Акмеологія: навч. посібник для студентів ВНЗ / Степан Сергійович Пальчевський. – К.: Кондор, 2008. – 398 с.

В статье раскрыты некоторые новой интегративной науки – акмеологии, которая исследует достижение человеком вершин профессионализма в деятельности. Раскрывается содержание понятий «акмеология», «педагогическая акмеология», «акмеологические технологии».

Some theoretical aspects of new integrative science akmeology investigates professional top achievement in activity are exposed in the article. Such concepts as «akmeology», «pedagogical akmeology», «akmeological technologies» are regarded.